

verder werken aan een economisch & ecologisch duurzame melkveehouderij

Onbekend maakt onbemind, Sociale Media als kans!

Veel mensen hebben geen flauw idee wat een melkveehouder doet. Een melkveehouder op zijn beurt weet soms nauwelijks wat stedelingen, maatschappelijke organisaties of overheden denken, doen of willen. Door mensen uit te nodigen, bijvoorbeeld via het educatieprogramma van Vockestaert, bedrijven (af en toe) open te stellen of in een supermarkt eens te kijken wat mensen kopen, kom je met elkaar in contact. Een relatief nieuwe manier om in contact te komen is het inzetten van sociale media.

'Social media' is een verzamelnaam voor alle internettoepassingen waarmee het mogelijk is om informatie met elkaar te delen op een gebruiksvriendelijke en vaak leuke wijze. Het betreft niet alleen informatie in de vorm van tekst (nieuws, artikelen). Ook geluid (podcasts, muziek) en beeld (fotografie, video) worden gedeeld via social media websites. Met andere woorden, social media staat voor 'Media die je laten socialiseren met de omgeving waarin je je bevindt'. Bron: www.social-media.nl

Voorbeelden van deze internettoepassingen zijn Facebook (www.facebook.com) LinkedIn (www.linkedin.com), YouTube (www.youtube.nl) en Twitter (www.twitter.com). Je kunt sociale media dus gebruiken om iets over anderen te weten te komen en om anderen over jou dingen te weten te laten komen.

Twitter als ontmoetingsreis?

Het ontstaan van Twitter (afgeleid van de twitterende vogels) begon met de nieuwsgierigheid naar de vraag "Wat ben je aan het doen?". Nu kan iedereen die zich aanmeldt bij Twitter op elk moment van de dag in 140 tekens vertellen waar hij/zij mee bezig is, wat hij/zij van plan is of wat hem/haar bezighoudt. Iedere twitternaam begint met een @. Voorbeelden van twitterende mensen en organisaties actief in de landbouw, landschap, stad en kringlooplandbouw zijn: @rotterdamseogst (een stadslandbouwinitiatief uit Rotterdam) @boerenverstand (dit is Frank Verhoeven) @landmarktweets (een winkel met streekproducten)

@eleninieuws (nieuws van het ministerie)
@delflandsgroen (twitteradres van LTO delflandsgroen)

Ontmoet via Twitter mensen of organisaties die je anders nooit tegen komt! Hoe je Twitter werkt vind je op bijvoorbeeld www.twitterinfo.nl. Wil je meer leren over nut, noodzaak en werking van sociale media? Laat het weten aan Hiske Ridder (hridder@compuls.nl). Als er voldoende interesse is, kijken we of we een bijeenkomst over het toepassen en gebruik van sociale media kunnen organiseren.

Ook de kringloopboeren Midden-Delfland gaan digitaal!

Om voor de melkveehouders en stedelingen nog beter inzichtelijk te maken welke boerenbedrijven er in Midden-Delfland zijn, worden er binnenkort van alle deelnemende boeren informatieve bedrijfsprofielen gemaakt. Ieder profiel wordt verbonden aan een zogenoemde QR-code die bezoekers van het gebied met hun mobiel kunnen scannen. Zo krijgen mensen direct meer informatie over het boerenbedrijf waar ze 'te gast' zijn.

AGENDA

- Studiegroep 9 maart "De kringloopcijfers centraal" (door Dirksen Management Support)
- Studiegroep 6 april "de bodem centraal" (met Nick van Eekeren, Louis Bolk Instituut)
- 21 april Midden Delfland Open met interactieve uitreiking van de bedrijfsprofielen

Samenwerkende partners binnen het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland zijn: LTO Delflands Groen, ANV Vockestaert, ETC, DMS, Recreatieschap Midden-Delfland, Hof van Delfland en Hoogheemraadschap van Delfland.

Het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland is mogelijk gemaakt door financiering vanuit het IODS kwaliteitsproject "pilot groen ondernemen", de inzet van participerende gebiedsorganisaties en melkveehouders en wordt actief begeleid door de gemeente Midden-Delfland.

Vragen over de studiegroep of over het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland? Neem contact op met Hiske Ridder, via hridder@middendelfland.nl, mobiel 06 17391430 of met Frank Verhoeven via Frank@boerenverstand.org

Duurzaam Midden-Delfland

Kringlooplandbouw vormt het fundament onder het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland. De uitvoering van het programma berust op twee sporen, het versterken van de bedrijfskracht van de melkveebedrijven en het versterken van de gebiedskracht van Midden-Delfland. Het programma is volop in beweging. De verschillende partners zetten met elkaar stappen om tot uitvoering te komen. Alles is gericht op het met elkaar realiseren van de duurzame ontwikkeling van het landschap in Midden-Delfland. Met als basis vitale melkveebedrijven die het landschap nu en in de toekomst duurzaam beheren.

De twee sporen:

1) **Versterken bedrijfskracht.** Hierbij staat het in de praktijk brengen van de kringlooplandbouw centraal (zie omschrijving in kader). De deelnemers van het programma leren van elkaar en met elkaar in studiegroepen. In deze groepen worden eigen ervaringen, aangevuld met ervaringen van 'buiten', samengebracht. Hoe kunnen we ondernemerschap versterken? Hoe ontdek je aan welke knoppen je kunt draaien om met zo min mogelijk externe input een goed inkomen te genereren? Hoe regel je het belonen van maatschappelijke inspanningen? We kijken over de bedrijfsgrenzen heen: Wat heeft de omgeving nodig, wat hebben we de omgeving te bieden en hoe geven we samenwerking vorm.

2) **Versterken gebiedskracht.** Dit spoor is onlosmakelijk verbonden aan het versterken van de bedrijfskracht en is gericht op het versterken van de relatie tussen gebied en bedrijf. We richten ons op drie onderling verbonden thema's:

- Nieuwe financieringsvormen voor "de boer als beheerder van het landschap"
- Lokale afzet en verwerking van melk

- Het ontdekken, vinden en realiseren van nieuwe samenwerkingsverbanden, waaronder het verstevigen van de stad-land relatie

De samenhang tussen de sporen is in onderstaand diagram weergegeven:

Kringlooplandbouw is een bedrijfsvoering die is afgestemd op het gebruik van de op het bedrijf aanwezige en geproduceerde hulpbronnen en voorraden, zoals zonlicht, mineralen, arbeid, organische stof en energie. Er wordt zo min mogelijk gebruik gemaakt van externe input. Er is respect voor natuurlijke systemen en de kringloop richt zich op realisatie van een inkomen over langere termijn. (Bron: *Van top-down naar bodem-up, CLM, 2009*)

Andere essenties van de kringlooplandbouw zijn:

- Een samenhangende systeembenadering i.p.v. een eenzijdige benadering;
- Afstand nemen van de ratrace tegen de beperkingen, door te kiezen voor een doelgerichte benadering van duurzame landbouw in haar omgeving;
- Een lange termijnvisie, waarbij continuïteit vóór rendement gaat;
- Geduld in de bedrijfsvoering ('slow farming'), de natuur de tijd geven;
- Economies of scope i.p.v. economies of scale;
- Behoud van bodemvariatie door gebalanceerde voeding (en dus bemesting) en gebruik;
- Een meerzijdige kennisbasis: wetenschap, ervaring, intuïtie - overigens in wisselende samenstelling.

Boeren en Hoogheemraadschap samen voor waterkwaliteit en een vitale sector

In het kader van het versterken van bedrijfs- en gebiedskracht, willen Hoogheemraadschap Delfland en melkveehouders uit Midden-Delfland samenwerken aan een betere waterkwaliteit. Op 4 november 2011 ging een groep van 20 melkveehouders, allen deelnemers van de studiegroep kringlooplandbouw, in gesprek met medewerkers van Hoogheemraadschap Delfland over het belang van waterkwaliteit. Beide partijen hebben belang bij een goede waterkwaliteit. Voor agrarische bedrijven is schoon water van belang om de koeien te laten drinken. Het Hoogheemraadschap van Delfland vindt een goede waterkwaliteit belangrijk omdat deze bijdraagt aan een gezonde leefomgeving.

Bronnen van emissies

In de loop van de middag werd duidelijk hoe landbouwactiviteiten de waterkwaliteit beïnvloeden. In welke mate en hoe deze beïnvloeding precies plaatsvindt, is voor een groot deel nog onbekend. Om achter deze antwoorden te komen hebben beide partijen elkaar nodig. De noodzaak daarvoor werd echt erkend: we moeten nu duurzaam handelen. Daarvoor zijn twee belangrijke redenen. We voorkomen verplichtingen tot maatregelen die we misschien niet willen én we lopen vooruit op verwachte veranderingen in het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB).

Dierenartsen en melkveehouders versterken partnerschap!

Ingezonden door: Simone Breukelman en Wenno Wagenaar

Binnen het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland zetten de melkveehouders bij het versterken van hun bedrijfskracht de kringloop 'bodem-plant-dier' centraal. De koe maakt deel uit van deze kringloop. Haar bekijken als integraal onderdeel van de totale bedrijfsvoering is dus van wezenlijk belang. Daarbij hoort ook het vormgeven van een nieuwe samenwerking tussen boer en dierenarts. Een dierenarts is er niet alleen om te genezen, maar ook om als sparringpartner op te treden en ziekte te voorkomen!

Als Dierenkliniek De Delta hebben we direct positief gereageerd op dit gezamenlijke initiatief van melkveehouders en actieve overheden in Midden-Delfland. We zijn overtuigd van de meerwaarde voor melkveehouder en dierenarts, wanneer deze manier van begeleiding in de praktijk wordt gebracht. Inmiddels zijn wij, Wenno Wagenaar en Simone Breukelman, de veeartsen uit Midden-Delfland volop bezig met de opleiding "Integraal Ketenmanagement" (IKM).

Het doel van IKM is de dierenarts inzicht te geven in de factoren die invloed kunnen hebben op toekomstige bedrijfsresultaten. Samen met de melkveehouder bespreken we de waarnemingen en de mogelijkheden om verbeteringen en gestelde doelen te bereiken. Het melkveebedrijf wordt tijdens bedrijfsbezoeken bijna holistisch benaderd. Allerlei zaken worden in de analyse betrokken om tot een risico-inventarisatie komen. Zo komen melkveehouder en gediplomeerde IKM dierenarts samen tot het beschrijven van knelpunten die binnen een tijdsbestek van 6 a 9 maanden verbeterd moeten zijn.

Nutriëntenpilot

Een nutriëntenpilot van het Hoogheemraadschap Delfland volgt de polder/waterstroomgebied-benadering. Door op polderniveau de afzonderlijke bedrijfskringen samen te brengen, worden de zogenaamde 'polderkringen' zichtbaar. Hierdoor ontstaat nieuw inzicht in nutriëntenstromen op polderniveau en het aandeel van landbouwactiviteiten hieraan. Het nut om verder inzicht te krijgen in nutriëntenstromen werd door zowel aanwezige melkveehouders als Hoogheemraadschap Delfland onderschreven.

Samen op weg

De ontmoeting tussen melkveehouders en het Hoogheemraadschap leverde een belangrijke aanzet tot nieuwe samenwerkingsmogelijkheden. Een gedeelde conclusie: het in kaart brengen van de bedrijfskringen moeten we voortzetten. De melkveehouders willen hiervoor meewerken aan onderzoek van het Hoogheemraadschap Delfland. Hoogheemraadschap en agrariërs gaan verkennen hoe ze ook in de toekomst kunnen blijven samenwerken. Lees het hele verslag op: www.duurzaamboerblijven.nl/middendelfland.

In de loop van januari gaan we ook IKM-bezoeken afnemen bij deelnemers van Duurzaam Boer Blijven in ons eigen Midden-Delfland. Elkaar positief beïnvloeden: vitale kringloop, de ondernemende boer en gezonde koeien!

Tijdens de 4e studiegroepbijeenkomst op 6 januari stond 'de koe' centraal. Gastdocent Joost de Veer, dierenarts en grondlegger van het IKM, bood veel nieuwe inzichten in de samenhang tussen de verschillende onderdelen van de bedrijfskringloop. Enkele uitvoerbare tips:

- Geef droogstaande koeien veel aandacht en zorg. Dit voorkomt veel problemen bij de lacterende koeien en vruchtbaarheid.
- Let op voldoende magnesium in het voer, juist ook bij de droogstaande koeien.
- Zorg voor onbeperkt aanbod van drinkwater op de juiste plekken. Drinkwater moet lekker ruiken, schoon en fris zijn.
- Een koe past zijn productie aan op aanwezigheid van water. Te kort of een onvoldoende snelle beschikbaarheid van water, resulteert direct in mindere melkproductie.
- Zet een watermeter op je drinkbakken, controleer regelmatig of het water voldoende snel beschikbaar komt en kijk of zowel dominante als minder dominante dieren en droogstaande dieren over water beschikken.

STAD en LAND hebben elkaar nodig!

'Beter een goede buur, dan een verre vriend.' Dit gezegde gaat ook op voor steden en hun ommeland, zoals Rotterdam en Midden-Delfland. Stad en land hebben elkaar nodig. Hoe kijkt de gemeente Rotterdam hier tegenaan? In gesprek over deze stad-land relatie met Kees van Oorschot, beleidsmedewerker van de gemeente Rotterdam.

Waarom is het voor de gemeente belangrijk om een goede relatie met het ommeland te hebben?

"Als je naar de geschiedenis kijkt, was het ommeland vaak een uitbreidingslocatie voor de stad. Stad en ommeland stonden met de ruggen naar elkaar. Deze tijden zijn veranderd. De stad beseft dat bij een goed woonklimaat ook mooie omliggende gebieden horen. Een groen en open landschap. We zijn als stad dus erg geïnteresseerd in een gesprek met de boeren en buitenlui in onze omgeving, over wat wij elkaar te bieden hebben'.

Vanuit de stadsbewoner is er steeds meer vraag naar producten uit de streek. [Hoe kunnen de producten van boeren uit Midden-Delfland de stadsbewoner zo goed mogelijk bereiken?](#)

"De gemeente Rotterdam is op dit moment aan het werk aan een visie voor stadslandbouw. Hierbij hoort ook de wens voor een goed distributienetwerk voor de afzet van boerenproducten uit de directe omgeving. Hoe we dit het beste regelen? Daar hoort het vergroten van de afzetmarkt bij. Als gemeente denken we bijvoorbeeld na over een strategie voor duurzame inkoop met specifieke aandacht voor lokale producten".

Wat kunnen stad en melkveehouders voor elkaar betekenen?

Vanuit de stad beredeneerd vinden we een goede recreatieve infrastructuur belangrijk, die helpt bezoekers het gebied te ontdekken. Ook het open landschap, dat door gezonde boerenbedrijven in stand wordt gehouden, is voor ons essentieel. De boeren in Midden-Delfland zijn daar heel goed mee bezig. We willen graag met boeren kijken hoe we gezonde bedrijfsvoering kunnen combineren met stadslandbouw. In de polder Schieveen worden daar nu concrete plannen voor gemaakt.

Vanuit de stad zijn we gebaat bij plannen vanuit de boeren waar de stadsbewoner iets aan heeft. Organiseer je hiervoor als boeren, dat geeft ons een gemakkelijk aanspreekpunt. Lof voor de goede initiatieven die er al zijn! Wij werken in de nabije toekomst graag mee aan nog slimmere constructies om met elkaar te profiteren van een goede stad-land relatie.

Den Haag en Rotterdam Hongerige steden!

"De invloed die de moderne productie van voedsel voor de steden heeft op ons leven en onze planeet, is enorm", stelt schrijfster Carolyn Steel in haar boek De Hongerige Stad.

Carolyn Steel, auteur van het boek De Hongerige Stad is een stedenbouwkundige. Tijdens haar opleiding viel haar op dat er zelden aandacht werd

besteed aan de mensen in de stad en dat al die mensen gevoed moeten worden. Daar begon haar fascinatie voor de relatie tussen steden (vroeger en nu), de stedelingen en voedsel. In De Hongerige Stad beschrijft Steel op zeer toegankelijke en inspirerende wijze de ontwikkeling van steden en de betekenis van voedsel voor stad en stedeling. De auteur volgt het historische en huidige spoor van ons voedsel. Van het platteland tot de stad, via markten en supermarkten, keukens en eettafels, afvalverwerking en terug. Speciaal voor Midden-Delfland, daar waar de relatie tussen stad en land iedere dag voelbaar is en tal van kansen biedt, verloten we onder de lezers van deze nieuwsbrief 2 exemplaren van De Hongerige Stad. Stuur een email naar Hridder@compuls.nl. De 1e en 15e geïnteresseerde krijgt het boek toegezonden. (Vermeld in de email dus uw naam en adres.) Meer informatie over De Hongerige Stad is te vinden op www.hungrycitybook.co.uk.

Hoe duurzaam te boeren? Interessante films over voerkwaliteit, mestkwaliteit en bodemkwaliteit

Binnen het programma Duurzaam Boer Blijven in Drente zijn er 3 films over voerkwaliteit, mestkwaliteit en bodemkwaliteit gemaakt. In deze korte filmpjes geven melkveehouders en andere deskundigen uitleg over de verschillende aspecten in de kringloop.

Kijk op:

www.duurzaamboerblijven.nl/voer
www.duurzaamboerblijven.nl/mest
www.duurzaamboerblijven.nl/bodem